
Terminológia

93/212

FOSTER, Stephen: Information literacy: some misgivings = Am.Lib. 24.vol. 1993. 4.no. 344-346.p.

Fenntartások az „információs jártasság” fogalmával kapcsolatban

Használók képzése; Terminológia

A könyvtári szakirodalomban egyre szaporodnak az információval kezdődő szókapcsolatok. A könyvtárosból információs szakember lett, aki az információs szolgáltatásban tevékenykedik; információfogyasztókat lát el az információs társadalomban. Az információmenedzsment feladata az információs jártasság (information literacy) elterjesztése. És még sorolhatnánk.

Ez utóbbi kifejezés, az „információs jártasság” igencsak megérett az értelmezésre. Először 1974-ben írtak róla. Később az Amerikai Könyvtáregyesület (ALA) definiálta: az rendelkezik ilyen jártassággal, aki „képes felismerni, mikor van szükség információra, azt hatékonyan fel tudja kutatni, értékelni és felhasználni... Tulajdonképpen azok rendelkeznek információs jártassággal, akik megtanulták, hogyan kell tanulni. Tudják, hogy az ismeretek hogyan vannak megszervezve, hogyan találhatják meg a keresett információt, és hogyan használhatják fel azt úgy, hogy mások is tanulhassanak belőle.”

A definíció számos problémát vet fel. Hogyan lehet megkülönböztetni azt, aki nem tanulta meg, hogy hogyan kell tanulni, attól, aki megtanulta? Hogyan lehet bárkinek a legcsekélyebb elképzelése az ismeretek szervezéséről? (Erre

sok megoldás létezik, és mindegyik igencsak önkényes.) Hogy valaki képes-e megtalálni, értékelni és felhasználni az információt, attól függ, mennyire okos, tapasztalt, milyen segítségre támaszkodhat, és talán attól is, hogy mennyire szériensés. Tehát az információs jártasság – a cikk beismerten „tudománytalan”, triviális meghatározása szerint – általános talpraesettséggel és intelligencia kérdése.

Az ALA definíciója voltaképpen azt jelenti, hogy az rendelkezik információs jártassággal, aki a könyvtárhasználatban kiigazodik. Akkor miért ez a sok körülírás? Talán mert a prózaibb megfogalmazás rontaná a szakma presztizsét. A könyvtárosok azzal használnának leginkább az ügynek, ha világosan megfogalmaznák, hogy szakmájuk szolgálat, amelyik kapcsolódik az ismeretek terjesztésével, az irodalmi és művészeti törekvések megismertetésével foglalkozó más intézmények tevékenységéhez – még a televíziós tömegkultúra jelenlegi időszakában is.

(Hegyközi Ilona)

Történet

93/213

GUTHRIE, Lawrence: An overview of medieval library cataloging = Cat.Classif.Q. 15.vol. 1992. 3.no. 93-100.p. Bibliogr. 12 tétel.

A középkori könyvtári katalogizálás áttekintése

Dokumentumleírás; Egyházi könyvtár; Könyvtártörténet -egyetemes; Régi és ritka könyvek

A cikk megkísérli összefoglalni a középkori szerzetesi könyvtárakban folyó katalogizálás történetét, amikor a könyvek előállítására még gyermekcipőben járt. Ekkor még igen kevés könyv létezett, s ezek igen értékesek voltak a közösség számára. Kezdetben a katalógus nem volt más, mint a „kincsek” leltárjegyzéke, amelyet nem használtak kutatási célokra – ez csak a könyvtárossal való konzultáció útján volt lehetséges. Ezt a gyakorlatot még tovább bonyolította, hogy egyetlen kötetbe gyakran több „könyvet” kötöttek, ami akadályozta a tárgyi katalogizálást. Amint a könyv értékét inkább a tartalom, mint a

fizikai tárgyi jelleg kezdte meghatározni, a katalógus a korábbi leltárjegyzékből használói katalózzá vált, és a kezdetleges leltározó módszereket a korszerű, kutatás-irányú katalogizáló módszerek váltották fel.

(Autoref.)

Lásd még 214

Kutatás

93/214

BÄUMLIN, Else - FISCHER, Regula: Die Stadt- und Universitätsbibliothek Bern in der Erinnerung = ARBIDO-R. 8.Jg. 1993. 1.no. 10-13.p.

Res. francia és olasz nyelven.

Munkatársak személyes emlékei a berni városi és egyetemi könyvtárról, különösen a történeti interjúkészítés módszereiről

Egyetemi könyvtár; Élőszó -mint történeti forrás; Városi könyvtár

A berni Városi és Egyetemi Könyvtár – jubileumára készülve – emlékkönyvet kíván 1994-ben kiadni, melynek egyik fejezete visszaemlékezések alapján fogja bemutatni a könyvtár történetét *Oral history a könyvtárügyben* címmel. Az anyag összegyűjtése valamint az ehhez szükséges módszerek kritikai áttekintése egyben két kollégánál diplomamunkája is volt.

Az „oral history” mint kutatási módszer az elmúlt időszakban jelentős tért hódított a történelemtudományban. Egyre több történész vallja, hogy a tudatosan alakított, az emberi akaratnak alávetett történelmen túl van egy másik is: az emberek által átélte és megszenvedett történelem.

A könyvtárügyben első ízben készül ilyen módszerrel történeti tanulmány. A gyűjtés szervezői tíz személyt választottak ki a könyvtár régi munkatársai közül (két kivétellel már nem dolgoznak ott), akik különféle szakmai területeken működtek. A beszélgetéshez kérdőívek készültek, az ezeken szereplő kérdések egy része mindenkinél visszatérő alapkérdés volt, a kérdések más részét pedig az interjúalanyra szabták. A

megszólaltatottak lakásán lezajló magnós beszélgetések 30-120 percig tartottak, az elhangzottakat utóbb a magnóról PC-re írták át. Az adatvédelem előírásainak megfelelően a kazetákat az irattár páncélszekrényében őrzik, a hozzáférés az irattár vezetőjének ellenőrzése alatt áll. Az interjúalanyok írásos garanciát kaptak arra, hogy az elhangzottak csak a nyilatkozók hozzájárulásával válhatnak publikussá.

(Katsányi Sándor)

Információgazdálkodás (Information management)

93/215

ORNA, Liz: Why you need an information policy - and how to sell it = Aslib Inf. 21.vol. 1993. 5.no. 196-200.p. Bibliogr.

Miért van szükség tájékoztatási politikára, és hogyan kell azt eladni?

Információszerzés; Tájékoztatási politika; Üzemi tájékoztatási központ

A vállalati-üzemi könyvtárosok fontos feladata, hogy meggyőzzék a vállalatvezetést, különösen a döntéshozókat a vállalati információpolitika fontosságáról. Az információk, illetve az információgazdálkodás fontosságának „eladása” nem könnyű, mert a vállalatvezetők legtöbbször

- csak igen felszínesen értik az „információ” szó jelentését szervezeti, üzleti szempontból;
- félnek, hogy „megfulladnak” a sok információtól, ezért inkább azt vallják, hogy ami már megvan, az elegendő;
- az információt az információtechnológiával, a számítógéppel azonosítják, s ezért azt hiszik, hogy egy megfelelő információs rendszer, szoftver vagy gép fogja megoldani helyettük az információs problémákat.

Szerencsére az információs szakembereknek ma már konkrét tények, kutatási eredmények állnak rendelkezésére, amelyeket felhasználhatnak a vállalatvezetés meggyőzésére. Egy 1992-es vizsgálat például, amelyik a gyógyszeripari termelékenységet vizsgálta az információhasználat függvényében, adatokkal mutatta ki, hogy azok a

legproduktívabb vállalatok, amelyek a legnagyobb súlyt helyezik az információellátásra. A tanulmány kimutatta, hogy a ráfordítás (az információk költségei) és a vállalati haszon közötti arány 1:2,5 és 1:7 között mozog. Tényekre alapozott vizsgálatok bizonyítják azt is, hogy a piaci versenyképesség fenntartása is a megfelelő és időszerű információk függvénye.

Bármilyen jók és megalapozottak legyenek is az érveink, a menedzserek fülei gyakran „félrehallják” s rosszul értelmezik az „információ” fogalmát. Ezért az „információ” terminus említése helyett a tájékoztatási szakember jobban teszi, ha a „vállalati ismeretbázis”, az „ismeretvagyron” vagy az „ismerettőke” kifejezéseket használja, a hallgatóság feltételezett ízlésétől függően.

Sok vállalat nem megy tovább a szervezeti célok kitűzésénél, ezért gyakran előfordul, hogy a középvezetőknek már csak felszínes ismereteik vannak ezekről a tervekről, sőt, a felső vezetés tagjai is különféleképpen értelmezik őket.

Az információpolitika minőségét az illető szervezet kultúrája, vezetési stílusa határozza meg, amely egy újabb, 1992-es tanulmány szerint ötféle lehet:

- *technokratizmus*: minden információval kapcsolatos dolgot meg lehet oldani az információtechnológia és az ehhez értő szakemberek segítségével;

- *anarchia*: a szervezeten belül elburjánzana a PC-k, káosz alakul ki, semmilyen koncepció sincs az információgazdálkodásra;

- *feudalizmus*: az intézmény szervezeti felépítése olyan, hogy az egyes területeken egyeduralkodó „bárók” kaparinthatják meg a hatalmat;

- *monarchia*: valaki felül eldönti, hogy ki fogja egyszemélyben meghatározni, hogy mi legyen az információkkal. Ez még egy jó „uralkodó” esetében is gyenge megoldás;

- *szövetségi köztársaság*: a központi vezetés mellett az érintettekkel való tárgyalások és az együttműködés jellemzi ezt az ideálisnak mondható szervezeti kultúrát.

Összefoglalásként, a sikeres vállalati információpolitika feltételei a következők:

- a felsővezetés elkötelezettsége;
- megfelelő információs szakemberek és szolgáltatások;
- a szervezeti kultúra pozitív és negatív vonásainak felismerése, és a negatívak semlegesítése;
- egy jól megválasztott „csapat” az információpolitika kidolgozására.

(Novák István)